Экологиялық мәдениет және тыйым сөздер

Оқу мақсаты:

- 10.1.2.1 мәтінді тыңдай отырып, негізгі идеяларды (ақпараттарды) қысқаша түртіп жазу (конспектілеу), жазбаға сүйеніп мәтін мазмұнын түсіндіру;
- 10.2.2.1 ғылыми-көпшілік және публицистикалық мәтіндерге сүйеніп, монолог және диалог құрау, сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын орынды қолданып, тыңдаушыға әсер ету;

Жаңа сөздер:

- Наным-сенім-вера, убеждение
- зардап-страдать
- Тыйым сөздер-запретное слово
- нұқсан-наносить ущерб
- өзгеріс-изменение
- Салт-дәстүр-традиции

  әлеуметтік орта-социальная среда
- дүниетанымы-мировоззрение

Тыйым сөздер

Қазақ халқының тәрбие құралдарының бірі - тыйым сөздер. Бұл сөздер есі кірген балаларды жаман әдет, жат пиғыл, орынсыз қылық, теріс мінездерден сақтандырып отырған. Тізені құшақтау - жалғыз қалудың, қолды төбеге қою - ел-жұрттан безінудің, үлкеннің жолын кесу - әдепсіздіктің, асты төгу - ысыраптың белгісі деп танылған және ондай ерсі істерге қатаң тыйым салынған.

Мұндай тыйым сөздер ел ішінде өте көп. Оның бәрін қамти алмағанмен кейбір үлгілерін қағазға түсіріп ұсынып отырмыз.

Дастарханды, тамақты баспа.

Кісі мініне күлме, кемтарға күлме.

Малды, ыдысты, тамақты теппе.

Запретное слово

Древние жители великой степи за века выстрадали своеобразные правила поведения. Запреты – одна из сторон народной педагогики тех кого в мировой истории привыкли называть кочевниками. С их помощью старшие в ненавязчивой форме передавали значимость жизненных ценностей подрастающему поколению. Когда начали появляться и окончательно сформировались запреты проходя своеобразное испытательное сито временинеизвестно. Одно ясно, народ выработавший эти правила жизни относились к существованию на земле глубоко философски и ясно осозновали хрупкость бытия.

Они понимали что человек является частицей вселенной. И исходя из этого и были выработаны правила разных сторон жизнедеятельности которых, как они считали должны придерживаться все, в том числе и те поколения которые будут приходить после них и уходить после них передавая друг-другу эти правила жизни как духовную эстафету. Ибо они верили в правильность выбора своей роли на этой земле. Таким образом запреты служили людям неким компасом правильного поведения в океане событии и оберегали их от неправильных поступков. Например:

Жасы үлкеннің сөзін бөлме – в разговоре не перебивай старших;
Жасы үлкеннің жолын кеспе – не пересекай дорогу старшему;
Отпен ойнама – не играй с огнем;
Отты аттама – не переступай огонь;
Ақты төкпе – не выливай молочное;
Ертеңгі асты тастама – не оставляй завтрак несьеденным;
Ант-су ішпе – попусту не клянись;
Ағаштың бұтағын сындырма – не ломай ветку дерева;
Жалғыз ағашты кеспе – не руби одинокое дерево;

94-бет, 3-тапсырма (Найдите и напишите казахские запрещенные слова, связанные с природными явлениями на картинке.)

3-тапсырма. Суретте берілген табиғат құбылыстарына қатысты қазақтың тыйым сөздерін тауып, жазыңдар.

95-бет, 5-тапсырма (На основе аудиотекста напишите нужное слово вместо точки).

аудиофайл

5-тапсырма. Аудиомәтінге сүйеніп, көп нүктенің орнына қажетті сөздерді қойып жаз.

Кез келген саналы ... (халық, адамдар) қоғамы нақты бір заңдылықтарға, белгілі бір .... (тәртіп, қатынас) ережелеріне бағынады. Ғасырлар бойы ... (жасалатын, қалыптасатын) ережелер салт-дәстүрде, наным-сенімде көрініс тауып отырады. Тыйымдар әлеуметтік ортаға ... (қиындық, зардап) әкелмеуге, табиғат анаға ... (нұқсан, кедергі) келтірмеуге шақырады. Тыйымның негізінде халықтың ... (дүниетанымы, наным-сенімі) жатады.